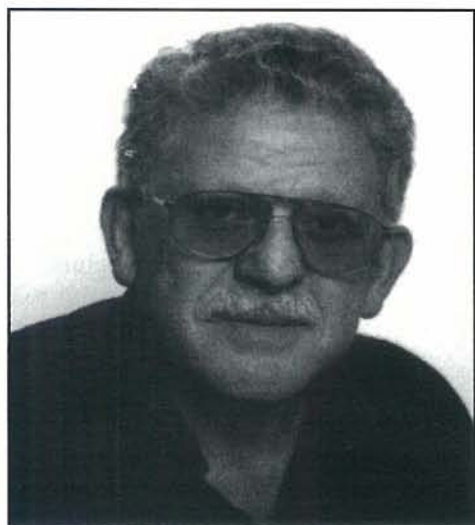

שיח מנכ"לים

שי שטיינברג משוחח עם

מירה איידלס ודן רודולף

צעירים מאד (רובם בגיל תיכון וצבא) אך להקה מקצועית לגמרי, שמתפקדת כיחידה נפרדת מאחותה הבכירה. לאיידלס קשה להבין איך להקה צעירה שמופיעה למעלה ממאה מופעי בוקר בכל שנה זוכה לתמיכה כל-כך זעומה.

מלבד המשא ומתן הקשה והנוקשה על תקציבים שאיידלס ורודולף צריכים לנהל עם מינהל התרבות, יש לכל אחד מהם גם סיבות נוספות לחששות כלכליים. איידלס מזכירה את ליל הארבעה בנובמבר 95 ואת פיגועי ההתאבדות בשנה - שנתיים האחרונות כגורמים משמעותיים ביותר לדלדול המסוים של התור ליד הקופות. ואילו דן רודולף מדבר על תנאי המחיה הקשים של הלהקה הצפונית, השוכנת בקיבוץ געתון, ומרוחקת כשלוש שעות מה"מכה" של המחול הישראלי - מרכז סוזן דלל.

רקדנים ישראלים? רקדנים זרים

בעיה נוספת של להקת המחול הקיבוצית היא רקדנים ישראלים תוצרת בית. "רקדנים רבים לא רוצים לרקוד בלהקה כי המרחק ותנאי הפנימיה בגעתון מאד מפריעים להם", אומר רודולף. "רקדן בקיבוצית צריך מידה מסוימת של אמונה ורצון להיפרד מהיום-יום התל-אביבי, עם כל הפיתויים שמציע המרכז".

חמישה רקדנים של הקיבוצית ארזו בשנה האחרונה את מטלטליהם והדרימו למרכז סוזן דלל, ביתן של בת-שבע ואנסמבל בת-שבע. לרודולף קשה להסתיר כעס מסוים, שאינו נובע דווקא מקנאת סופרים. "הרקדנים שעברו גדלו ונבנו אצלנו. הם קיבלו את מיטב המורים ועבדו עם כוריאוגרפים מהשורה הראשונה. חבל לי ששיקולי העזיבה קשורים גם לפינוקים כמו נוחות".

כאיש שחי בגליל העליון, חושב רודולף שהכרחי שהיצירה התרבותית בארץ לא תתרכז רק באזור המרכז. לדעתו זה לא הוגן ולא נכון. הריחוק של הקיבוצית הוא מסתבר לא רק מנטאלי, אלא גם עולה כסף רב. כסף למורים למחול שעושים את דרכם צפונה, כסף לבתי מלון, להובלות הציד הרב. נקודת הפתיחה של הקיבוצית היא קשה יותר, מה גם שאולם

"בת-שבע" עם המופע "קיר", בליווי מוזיקה חיה של "נקמת הטורקטור". "קיר", שמועלה זו השנה השמינית, היותה פריצת דרך לקהל, שהגיע לראשונה בחייו לצפייה ביצירת מחול. הקיבוצית מעלה כמעט באותו זמן את "יומן מילואים", שלפתע העלה את הלהקה להכרה אומנותית וציבורית רחבה.

בשביל איידלס ורודולף היו השנים 93 ו-94 שנות שיא, גם מבחינה אומנותית וגם מבחינה כלכלית. בשנים אלו יצרו המנהלים האומנותיים, אוהד נהרין ורמי באר, מחולות שזכו להצלחה אומנותית ומסחרית עצומה בארץ ובעולם.

"מבול" ו"אנאפאזה" של נהרין לבת-שבע ו"זיכרון דברים" ו"עיר ערומה" של באר לקיבוצית יצרו גרעין קשה של צופים שמלווה את שתי הלהקות בכל מופעיהן. היצירות הללו, שממשיכות למלא אולמות במרץ, הפכו כל בכורה של שתי הלהקות לאירוע תרבותי בולט. "אנאפאזה" עברה עד מהרה לסינרמה, שם היא ממלאת אולמות, ו"זינה", יצירתו של נהרין מ-95, מצאה את מקומה ב"משכן לאמנויות הבמה".

ובכל זאת, באפריל 97, לפני שלהקת המחול הקיבוצית נסעה לסיבוב הופעות ברחבי העולם ולפני שבת-שבע מעלה בכורות של ירי קיליאן ואמנדה מילר, יש אצל איידלס ורודולף חשש מסוים.

רודולף מתייחס בעיקר לירידה בתקציבים, שמגיעים ממינהל התרבות של משרד החינוך. לאחר חישובים רבים, מצא רודולף שהלהקה תאלץ בשנה הזו לתפקד עם 23% פחות מהתקציב של השנה הקודמת. כל זאת משום שמבחינה נומינלית התקציב לא עלה. מחירי ההפקות, עלות הציד, התפאורות, שרות הספקים, עלו.

במינהל התרבות יכול דוד אלכסנדר רק לספוק את כפיו. יש לו הרבה אמפטיה, אבל אותה אי-אפשר לתרגם לכסף. התקציב הנמוך והמאכזב גרם לרודולף להבין ש"השנה נצטרך להעריך אחרת".

איידלס מתיחסת לתמיכה הקטנה והכמעט בלתי מורגשת של מינהל התרבות באנסמבל בת-שבע. להקה צעירה אמנם של רקדנים

"בימים אלה של מלחמת תרבות יש אצלנו תחושה קשה ואפילו פסימיות מסוימת", אומר דן רודולף, מנכ"ל להקת המחול הקיבוצית. "מבחינה אירגונית אנחנו כבר מתכוננים לירידה בתקציבים. אנחנו יודעים שהתקציב איתנו נצטרך להסתדר בשנה הנוכחית הוא התקציב הנומינלי של השנה הקודמת. בשל עליית המחירים והאינפלציה, זוהי ירידה ביותר מ-10 אחוזים בחישוב ריאלי".

"בראייה כלכלית", מסביר רודולף, "מדובר בגירעונות, צמצום במספר הפקות חדשות בשנה וצמצום בעלותה של כל הפקה. בראייה אומנותית, שהיא כמובן בלתי נפרדת מזו הכלכלית, הפחד הוא לדרוך במקום. להקת מחול, כמו כל קבוצה אומנותית אחרת שדורכת במקום, בעצם נסוגה לאחור".

גם לרודולף וגם למירה איידלס, מנכ"לית להקת בת-שבע, יש כל הסיבות להביט אחורה בגאווה, אולם קדימה הם מביטים בחשש מסוים.

פריחתו של המחול הישראלי בשנים האחרונות, חייבת תודה לשתי הלהקות הללו, שמספקות באופן קבוע שתיים או שלוש בכורות מדי שנה. מעט מאד הצגות תיאטרון מקומיות ממשיכות לרוץ באולמות כארבע או חמש שנים. לכך יש סיבות רבות, שהמרכזית בהן היא העובדה שהן ממצות את הקהל הפוטנציאלי שלהן. לעומת זאת, הקהל הפוטנציאלי של "אנאפאזה" בודאי ימשיך לזרום לסינרמה עוד כמה שנים טובות. את זאת אפשר להסביר בכך, שקהל זה מורכב מהרבה מאוד צעירים, בני נוער, חיילים וסטודנטים. גם האפקט של יצירה מעמיקה כמו "זיכרון דברים" ממשיך להדהד ויוצר סקרנות רבה בארץ ובעולם. זאת אולי בגלל נושא היצירה, העוסקת בזיכרון הקולקטיבי של השואה ובתחושותיהם של בני הדור השני והשלישי כלפי חוויות אלה של הורים וסבים.

מבחינת הישגיהן של שתי הלהקות יש בהחלט קווים משיקים אצל איידלס ורודולף, במיוחד כשמדובר בציון נקודות זמן משמעותיות. שניהם מציינים את השנים 89 - 90 כשנות הפריצה הגדולה של המחול הישראלי.

בשנת 90 הוקם מרכז סוזן דלל, בו מתקיימים מרבית אירועי המחול בארץ. בשנת 89 פורצת

הבית של הלהקה נמצא בנהריה, מקום בעייתי בהחלט לפרמיירות.

"הרקדנים הזרים דווקא נדבקים אלינו כמו זבובים", אומר רודולף, "הם ממלאים בחלקם את החסר, אבל יש קושי להעסיק רקדנים זרים בתקופה של מיתון".

העלות של רקדן זר היא גבוהה יותר, ולכך מצטרפים כרטיסי טיסה לביקור בית וסידורים אדמיניסטרטיביים נוספים. "חשבנו שנוכל לבנות על רקדנים רוסיים עולים, אבל גם הם מהר מאוד לומדים את העסק. הם מעדיפים להישאר ליד הבית, במרכז". ובנוגע לרקדנים בני קיבוץ אשר היו אמורים להיות העתודה העיקרית של הלהקה, עונה רודולף: "טוב, מזמן רקדן שהוא בן משק הוא מיצרך נדיר בלהקה. אנחנו חייבים לעמוד כל הזמן במבחן הביקורת". ואפשר להיזכר בחיך בשיחה עם יהודית ארנון, אם-הלהקה והמנהלת האומנותית הקודמת, שאמרה פעם "נכון שאנחנו מאד מעוניינים בקיבוצניקים, אבל אם הם לא יודעים לעשות פלייה, זו בעיה, לא?".

אפרופו תדמיתה של הלהקה הקיבוצית, מסביר רודולף, שאיכשהו שמה הלועזי של הלהקה "להקת המחול הקיבוצית בת זמננו" מיטיב עם הזמנות ופאקסים הרבים שמגיעים ממנהלי פסטיבלים בחו"ל. "השם הישראלי, עבור מי שלא מכיר את היצירות שלנו, עשוי לגרום לאנשים לחשוב שמדובר בריקודי-עם, לא עלינו...", אומר רודולף.

לעומת הקיבוצית, נחשבת בת-שבע כבר שנים רבות ללהקה שאוגרת את הקצפת של הרקדנים בארץ. כ-150 מועמדים מתחילים מגיעים לאודישן שעורך נהרין לאנסמבל בכל אביב. שלושה מתקבלים, לעיתים ארבעה, מכסימום חמישה. ללהקה הבכירה מתקבלים רק רקדנים שהוכיחו בגרות באנסמבל, רקדנים מהקיבוצית או רקדנים מקצועיים זרים, שרקדו בלהקות חשובות בחו"ל.

גם לבת-שבע יש כיום בעיית עודף זרים, אם כי איידלס לא מתיחסת לכך כבעיה, אלא כמצב נתון, שעשוי להשתנות לטובה (מנקודת מבטו של הרקדן הישראלי). נכון להיום, מתוך השישה-עשר שרקדו את "מבול" באפריק, שמונה היו זרים. ובכלל, מתרגלת בת-שבע כעת לשינויים פרסונאליים רבים, שעברו על הלהקה.

קרב למחצית מהרקדנים עזבו או יצאו לחופשה, דבר שחייב גיבוש מחדש בין הרקדנים לבין עצמם ובין הרקדנים לצוות המנהל.

באיזה אולם תופיע?

"התפקיד שלי", אומרת איידלס, "הוא ליצור איזון בין כל השאיפות של אוהד ובין המציאות הכלכלית של הלהקה. כלומר, להסתדר היטב עם התקציב בלא לפגוע בדרכה האומנותית של הלהקה. זהו המנדט שלי כמנכ"לית". איידלס גם פונה לכל הגורמים שיכולים לתרום מכספם ומזמנם מעבר לתמיכה הממסדית, התרומות, החסויות,

התמיכה הארגונית ועזרתם של אישי ציבור, כל אלו הכרחיים לפני עלייתו של מופע חדש וחשיבותם לעיתים לא נופלת מהתמיכה הממוסדת.

איידלס היא גם זו שמחליטה ש"זינה" תועבר ממיתחם סוזן דלל להיכל העצום של המשכן לאומנויות הבמה. "אני צריכה לתמוך בשקט, כדי לאפשר לנושא האומנותי להיות במרכז. בעצם אותי צריכים שלא להרגיש", היא מוסיפה.

מבחינה כלכלית, מתנהלת בת-שבע בין העלויות הגדולות של אולמי החוף לבין אולם הבית ב"סוזן דלל". ההחלטה לעבור למשכן היא הרת גורל מבחינת איידלס והיא צריכה להיות מלווה בשיקול דעת לפרטי פרטים.

אחרי מופע כמו "זינה", יצר נהרין את "יאג" שמתאים אך ורק ל"סוזן דלל". אין זה מקרה, וגם כאן, למרות שהיצירה היא שיקול אמנותי גרידא של הכוריאוגרף, אפשר לומר שלאייידלס יש בהחלט יד בעניין. "עם 'אנאפאזה' ו'זינה' אנחנו מופיעים כל ערב מול מאות ואלפים עם יד על הדופק. עם 'יאג' אנחנו מופיעים מול 150 או 200 אבל עם יותר שקט כלכלי. בשל ההבדל הגדול בעלויות האולם וההפקה הממשית בכל ערב, 'יאג' הוא מופע אינטימי לקהל מועט יותר. זה לא מופע שסוגר קופות, אלא מופע לקהל הקלאסי של המחול, קהל שמלווה אותנו באדיקות שנים רבות".

לצאת מאולם הבית, היא החלטה גורלית מבחינתה של איידלס: "אני צריכה לדעת כל הזמן מה הפוטנציאל שלי מבחינת מכירות. מנכ"ל צריך לזכור, שעליו להיות פתוח לשינויים כל הזמן. כל העברה מאולם לאולם נשקלת בקפידה, כי אסור לנו לספוג הפסדים כספיים", היא אומרת.

עיקר הלו"ז: הלהקות הצעירות

מבט חטוף על מופעי הלהקות בחודש אפריל מגלה עובדה מפתיעה. מספר ההופעות של אנסמבל בת-שבע ושל הקיבוצית הצעירה משתווה ואף עולה על מספר ההופעות של הלהקות הבכירות.

הקמתה של להקות צעירה, בתחילת שנות התשעים, נבעה מכמה מניעים מובהקים. המרכזי בהם הוא הכשרת עתודה של רקדנים צעירים ללא ניסיון רב שגדלים, מתפתחים והופכים למועמדים טבעיים ללהקה הבוגרת.

"לפעמים אתה אומר לעצמך:

מספיק, תוותר על תאורה כאן,

על תכאורה שם, על אביזרים,

על פועלי במה. לא נורא אם

המופע יהיה קצת כחות

מרהיב". בפועל זה לא כך

הלהקה הצעירה ניזונה גם מחומרים של הלהקה הבכירה (למשל "קיר" המקוצר או "שישה ריקודים" של קיליאן, שמבצעת אנסמבל בת-שבע), אך גם מופיעה ביצירות משלה של יוצרים צעירים. דבר שמאפשר לתת הזדמנות לכוריאוגרפים בתחילת דרכם, כגון נעה דר וסער מגל באנסמבל בת שבע (ואורי איבגי ואלון אבידן בלהקת המחול הקיבוצית הצעירה).

אנסמבל בת-שבע, החלה לפעול כבר לפני 6 שנים, לאחר שנהרין חזר מאירופה וסיפר לאייידלס על המתכונת של להקת N.D.T הצעירה. השניים החליטו להקים את האנסמבל לפי אותה מתכונת. "האנסמבל היה חשוב מאד בשבילנו", אומרת איידלס. "בעיקר האפשרות להדריך ולפתח דור של רקדנים ללהקה הבכירה. השנה, למשל, כמעט מחצית הרקדנים בלהקה הבכירה היו תחילה רקדני האנסמבל".

יתרון נוסף של האנסמבל הוא שיתוף כוריאוגרפים צעירים ופחות מוכרים וגם שילוב אומנים צעירים שאינם עוסקים במחול.

כל תחום אומנותי יכול להשתלב במחול ויוצרים צעירים רבים מחוברים מאד לעולם המחול של היום. ה"וידאו-דאנס", למשל, שילב בתוכו יוצרי וידאו מ"קאמרה אובסקורה".

מוסיקאים צעירים כתבו וניגנו מוסיקה למחולות, וגם מעצבי תפאורה ותלבושות, כמעט מכל התחומים האומנותיים משתלבים, בכיוון החדש של בת-שבע.

מניע נוסף להקמתם של האנסמבלים היה הדרישה למופעי בוקר, כאשר שתי הלהקות הבכירות אינן יכולות לעמוד בעומס כה רב של מופעי ערב ובוקר גם יחד.

היתרון במופעי בוקר, שהינם בדרך כלל מופעים מוזמנים מראש, בתשלום קבוע, ללא קשר למספר הצופים בהם, "אלו הכנסות קבועות, לפי תעריף, שמוסיפות המון שקט בפן הכלכלי של הניהול".

התוצאות מיהרו להגיע. את השנה האחרונה סיימה להקת בת-שבע עם הכנסות עצמיות של כ-45%. גם הכנסותיה העצמיות של האנסמבל מגיעות לכדי שליש מתקציבה.

גם הלהקה הקיבוצית הצעירה מופיעה עם חומרים של הלהקה הבוגרת, אך מבחינה כלכלית, גולת הכותרת היא המופעים לכל המשפחה כמו "מדריך לתזמורת" ו"תמונות בתערוכה". רודולף מסביר את הצורך בלהקה הצעירה: "הרקדנים של הלהקה הבוגרת לא יכלו להופיע בכל כך הרבה הופעות. השיקולים שלנו היו ערכיים אך גם כלכליים. בסך הכל הלהקה הצעירה מופיעה הרבה ומכיון שאין לה תמיכה מהממסד, יותר קשה ומסוכן להמר".

מופעי הלהקות הצעירות המסובסדים מופיעים בפרייקט "סל תרבות" של אמנות לעם ונרכשים על ידי בתי הספר, עיריות, מועצות מקומיות וקיבוצים.

רודולף מתאר את החזיון השכיח של גמר פרמיירה. מחיאות כפיים, השתחויה ופרחים לרקדנים. העלייה המסורתית לבמה של הכוריאוגרף והתשואות מתחזקות.

יותר מאוחר קבלת פנים לרקדנים, התרגשות עזה ובו זמנית נפילת מתח.

ואיפה רודולף נמצא בכל זה? הוא משוטט ביניהם, בלתי נראה, נותן להם את הבמה גם לאחר שירדו ממנה.

"אני לא מקבל פרחים בסוף המופע ואני גם לא מבקש אותם. תפקידי הוא רק לאפשר את הכל. בעצם דקה לאחר שהחל המופע הראשון, הכל רץ כמעט בלעדי".

ואיידלס מוסיפה: "אם הכל בסדר מבחינה אדמיניסטרטיבית והכל דופק ולא מחפשים אותי עוד לאחר הפרמיירה, זה אומר לי שביצעתי טוב את העבודה. צריך שירגישו אותי בעיקר לפני, וכמעט ולא אחרי...".

ובקשר לאחורי הקלעים התמידי שבו הם נמצאים. ובכן הם רגילים, שמחים ואפילו מאד גאים לעמוד לא מתחת לאלומת פנס דקה ואכספרסיבית, אלא מאחורי הרקדנים ומאחורי הכוריאוגרף והמנהל האומנותי, וזה בהחלט רחוק מאד מלעמוד בחושך בשבילם. ובנוגע להערה של רודולף בהמשך לפרחים שלא קיבל, "ואני גם לא מצפה שיכתבו עלינו". ובכן.

"אני לא מקבל פרחים בסוף המופע ואני גם לא מבקש אותם. תפקידי הוא רק לאפשר את הכל. בעצם דקה לאחר שהחל המופע הראשון, הכל רץ כמעט בלעדי"

דן רודולף

"אם הכל בסדר מבחינה אדמיניסטרטיבית והכל דופק ולא מחפשים אותי עוד לאחר הפרמיירה, זה אומר לי שביצעתי טוב את העבודה. צריך שירגישו אותי בעיקר לפני, וכמעט ולא אחרי..."

מירה איידלס

"הבעיה היא שבתוך אותו סל הן צריכות להתחרות עם להקות קטנות שעלויות ההפקה שלהן פחותות מאלה שלנו, וזה גורר בעיות. הסבסוד שאנחנו כלהקה רפרטוארית מקבלים והסבסוד של חלטורה אחרת שעברה את ועדת הרפרטואר הוא אותו סבסוד. כמובן שהפרשי המחירים בין מופע קטן של להקה אנונימית ובין מופע של הקיבוצית הצעירה או האנסמבל הוא עצום, פי 3 או 4, ולעיתים דווקא המופעים הזולים יותר הם אלו שנבחרים".

על התחרות הקשה אומר רודולף: "לפעמים אתה אומר לעצמך: מספיק, תוותר על תאורה כאן, על תפאורה שם, על אביזרים, על פועלי במה. לא נורא אם המופע יהיה קצת פחות מרהיב". בפועל זה לא כך. רודולף, שכבר למד לאהוב את המחול לפרטי פרטיו, מבין שאם אין שואו בימתי שמגרה את הצופים נוצר עוול למשלמי הכרטיסים. רודולף גם מודע לכך, שאולי זה הדבר שיקבע אם יהיו צרכני מחול עתידיים אם לא.

"לקחנו על עצמנו משימה חינוכית. עובדתית זהו נטל. לא הגענו לנקודת האיזון, שבה הפקה משלמת את עצמה. אבל מכל הבחינות האחרות הלהקה הצעירה היא נכס והיא צורף".

לא כותבים עלינו

במשך השיחות הארוכות עם איידלס ורודולף עלה בכל עת ובכל נושא הפן האיש. "אחרי הכל", אומרים שניהם בניסוח מעט שונה זה מזה, "אנחנו בראש ובראשונה האם, האוזן והכתף של הרקדנים".

בת-דור
באר-שבע

מרכז עירוני לאמנות המחול

BAT-DOR Beer-Sheva
MUNICIPAL DANCE CENTER

יד ושם 16 באר שבע 84111 טל. 6231521, 07-6275577 פקס. 07-6275577

16 Yad Vashem Str. Beer-Sheva 84111 P.O.B. 1220 Tel. 07-6275577, 6231521 Fax. 07-6275577

אולפן למחול מטה אשר

מנהלת אומנותית - יהודית ארגון
מרכזת מגמות מחול לבגרות - אילנה ליבן
מרכזת סדנה - עינב לוי
מנהל אדמיניסטרטיבי - זאב אבנון
קיבוץ געתון, ד.ג. מעלה הגליל 25130
טל. 04-9858437, פקס. 04-9859852

המקצועות הנלמדים וצוות המורים

באלט קלאסי • איריס ברסלב, חנקה פראן, עינב לוי, אירנה זאבל
מחול מודרני • מיכל חסון, רחל שפירא, עדה אורני, אורלי בן-בסט, אילנה כליף
מחול ג'אז • איריס ברסלב
קומפוזיציה • איה הסנוט, יהודית ארגון
תנועה • יהודית ארגון, מרתה בן-נתן, איה הסנוט
כתב תנועה • איה הסנוט
רפרטואר • רקדני להקת המחול הקיבוצית
פלדנקרייז • ליאור פסח
מוסיקה וכלי הקשה • ליטו זילברשטיין
תולדות המחול • טליה פרלשטיין, אילנה ליבן
אמנות פלסטית • יעקב חפץ

באולפן לומדים ילדים מביתה אי ומעלה, וכן קיימת מגמת בגרות

במסגרת האולפן פועלת סדנת מחול במשך כל ימות השבוע כהכנה לריקוד מקצועי. מתקבלים תלמידים לסדנת המחול לשנתיים, או שלוש לאחר לימוד קודם במחול. מזכירות האולפן: נורית לשד, גלית אבשלום

לרקוד עם החלום

ראשית המחול האמנותי בארץ ישראל 1920-1964

מאת: רות אשל

"כתיבתה של אשל מצטיינת בתמציתיות ובנגיעה ברורה בשורשי הדברים" - צבי גורן, "על המשמר".

"אנציקלופדיה זוטא שיש בה לא מעט מידע מאלף" - חזי לסקלי ז"ל, "העיר". "חייכנו לספר זה בכיליון עיניים" - שלום חרמון ז"ל, המפקח על המחול במשרד החינוך ותרבות.

"אני מקוה שאינך רואה בספר זה סוף וכי עוד ידך נטויה... לרקוד עם החלום מוסר מידע מקיף, מן הראוי שספר זה ישמש חומר לימוד בסיסי לכל בתי הספר למחול" - פרופ' חסיה לוי-ארגון

להזמנות: רות אשל, ת.ד. 820 הוד הכרמל חיפה 34987, טל. 04-8246093 המחיר: 55 ש"ח כולל משלוח